

YAZAR HAKKINDA

Barış Aydoğdu, 4 Temmuz 1975 İzmir doğumludur. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunudur. Koç grubunda çalıştıktan sonra 2006 yılında kendi şirketini kurdu. Çiftçilerin karşılaştığı iklimsel sorunları –dolu, sel, rüzgâr– çözmek için yeni bir sera örtüsü geliştirdi. Faydalı model ve patentini aldı. Küçük aile çiftliklerinin, üreten köylü tarımının devam edebilmesi için *Battı Antalya* gazetesinde “tarım ve insan” konularında köşe yazıları yazmakta ve dernek çalışmaları yapmaktadır. Gittiği ülkelerdeki sokaktaki insanların hayatını, ülkemizde çiftçiliği bırakmak zorunda kalan aileleri, tarladan madene inen madencileri, İzmir’i ve zihninde yıllardır beklettiği bu öyküleri, bir ay boyunca kaldığı yoğun bakımdan kendine geldiği sabah yazmaya başlamıştır. Antalya Film Ekibi’nde senaryo yazarlığı ve kısa filmlerde oyunculuk da yapmaktadır. Gönül Deren ve Kerim Baray’ın babasıdır. Deniz tutkunudur.

DESTEK YAYINLARI: 1803
EDEBİYAT/ÖYKÜ: 404

BARIŞ AYDOĞDU / YUMRUK SIKKINI

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Destek Yayınları: Ocak 2024
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-6608-52-8

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

Bariş Aydoğdu

YUMRUK SIKKINI

DESTEK
yayınları

TTK ZONGULDAK

Kömür için değil!
Ömür için geldik.....

Hakkınızı helal edin.

B:ol KALEOĞLU
Serpin BANAZ
Ahmed DOLGUN
TUNCAS GEDİCİ
YUSUF SİFT
FARUK KURT
SHER KANGAL
MURAT KANGAL
OZAN ERKİ
SEHA ÇAKIR
SERAFET KARAKUŞ

NEVSEHİR: ÇANBULLUĞA

ÖMER
CİHAN
CİL
SERAFET

İÇİNDEKİLER

Yumruk Sikkını / 9
Şirinyer Hayal Sineması / 19
Guang Dong'da Sarışın Devrim / 23
Tebriz'de Bir Deniz / 31
Anastasia Düşerken / 39
Başkalarının Yazdıkları / 43
Hayali Âşıklara Mey Ücretsizdir / 63
Sözlerindeki Sır / 69
Kapıyı Sırlamak / 75
Otuz Şiir Önce / 81
Şirinyer Hatıra Ormanı / 83
Barış Adlı Çocuk / 89

Yumruk Sikkını

Pablo Neruda'nın şiirine ithafen...

Gölgelerinin boyunun insanlardan daha uzun olduğu şehirlerde, en çok yapılan iş madencilik, en sevilmeyen renk de beyazdır. Kışları dağlarına kar düştüğünde de pek sevinen görülmez. Güvercinlere, kedilere bile Kar Beyaz ismi verildiği görülmemiştir. Maden şehirlerinin marketlerinde en çok deterjan ve beyazlatıcılar satılır. Beyaz renge karşı içten içe, dışa vurulmayan bir kıskançlıkla karışık hayranlık duyulur. Genç kızların beyaz gelinlik giymiş madenci karısı olmak gibi düşleri de yoktur. Oralarda sarı renk de çok öncelerden seslenir, eski bir türkü gibi. Erkeklerin parmak araları her mevsim sarı renklidir ve tütün kokar. Onların babası da, dedesi de tütüncüdür. Tütünde bereket vardır. Ama o unutulmuş, değersizleştirilmiş bir sarı altındır. Dedelerin, adını duyduğunda eski bir sevgiliyi hatırlamış gibi hüznlendikleri, külleri savrulan bir hatıradır. Madencilerin hepsi çiftçi çocuklarıdır. Rençber çocuklarının

hiçbiri, “Ben büyüyünce çiftçi olacağım” diyememiştir. Tütüne gelen kotalarla tütün ekememişler, hayvancılık ve pamukla da geçinemeyince tek çare madene inmek zorunda kalmışlardır. Toprağın üstünde bir verirsin iki alırsın, üç alırsın... Çiftçiliğin bereketi vardır. Ama toprağın altı öyle mi ya? Yıllarını, gençliğini verirsin, o istediği kadarını istediği zaman alır. Soma’da üç yüz bir alır Bartın’da kırk bir... İnsanlar beyaz renkli elbiselerini ancak kendi cenazelerinde giymek zorunda kalabilirler.

Güneşi çocukların batırdığı ve kadınların doğurduğu madenci şehirlerinde, ifade edilemeyen duygular, söylenemeyen, içe doğru yutkunulan sözler, hastanelerin iç hastalıkları servislerinde kuyruklara ve acil servislerde iç kanamalara sebep olur. Tüm dünyadaki hastanelerde en çok kolonya bu şehirlerde hediye edilir. Kolonyanın bu kadar çeşidini başka ülkelerde bulamazsınız. Tütün ekiminin yasak olduğu bu yerlerde tütün kolonyası gibisi yoktur. Kokusu sizi alır çocukluğunuza, tütün hasadının imeceyle yapıldığı yıllara götürür. Toprak, onur ve yaşam size uzaklardan seslenir, tüm unutulmuşlukları ve kırgınlıklarıyla. Oysa kırkların çiçekleri, ekinleri olmasa, kentlilerin perakende sevgilileri aç, sofraları boş kalır.

Gecenin en uzun gece olmasının istendiği, sabahın olmasının hiç istenmediği madenci şehirlerinde, tüm insanların içinde anlam veremedikleri, hiç durulmayan bir eskiye özlem hissi duyulur. Gelecek korkusu öyle bir hal almıştır ki insanlar zamanın geçmesini hiç istemezler ve olabildiğince geç yatarlar. İnsanlar şehirlerinin üzerlerindeki gece örtüsünü, gündüzün resminden çok daha iyi hatırlar. Yıldızların yerini güneşin yerinden daha iyi bilirler. En çok söylenen şarkılar en eski olanlardır. En çok dinlenen radyolar da nostalji radyolarıdır ki şarap içilmeden

dinlenemezler. Gündüz olduğunda bağbozumlarında bile yüzü gülmeyen bu insanlar “Üzüm değil, üzüm üreticisiyiz! Ezilmek istemiyoruz!” diye bağırsalar da dertlerini kimseye duyuramaz, anlatamazlar. Tohum bir başkaldırıdır. Ve üreten köylü sevilmaz, başkaldırmayan memurlar, maden şirketleri ve plazalar kadar. Çiftçinin bağı da bozulur düzeni de, iner en sonunda asansörle yerin yedi kat dibine de.

Kadınların gölgelerinin gündüzden akşama kısaldığı şehirlerde, insanlar açıklayamadıkları, adını koyamadıkları bir his duyarlar. Eksikliği duyulan bir şey, bir boşluk hissi. Elinden tutuncaya, sarılıncaya kadar geçmeyen bir his. Bu ancak aniden bastıran yağmurda sığınabileceğiniz güvenli bir saçak altı bulunca kaybolabilecek bir duygudur. Kadınlar tarlada, bağda, bahçede, evde çalıştırılan ücretsiz aile işçileridir. Onlar için sarılmak kavuşmayı hatırlatmaz. Geçtikleri tüm köprülerde babalarının ya da kocalarının gençliklerini hatırlarlar. Yoldan geçen çocukları beklerler, büyüsünler, sevsinler, âşık olsunlar, gitsinler diye. Eve dönen bir otobüsü beklerler, sarılmak kavuşmayı hatırlatmadan.

Erkeklerin gölgelerinin olmadığı bu şehirlerde aşk, kavuşana kadar geçen süreden ibarettir. Kavuştuktan sonra ise gittikçe büyüyen bir boşluktur. En çok sorulan ve cevabı bir türlü alınmayan soru, “Beni seviyor musun?” sorusudur. Herkesin içinde aynı terk edilmiş çocuk, defalarca sorarlar bunu, kanıt ve kömür arayanların şehrinde. Onların her zaman mavi bir gömlekleri ve onun sol cebinde unuttukları sigara paketleri olur. En başından bilirler sigara paketlerine yazılan şiirler hiçbir zaman basılmazlar ve hep sol taraflarında unutulup giderler. Onlar daha çok kadınlarla şiirlerde konuşur, şarkılarda karşılaşır ve filmlerde dans

hepsinden karanlık olur. Artık madenci en karanlık kuyuda tek başına kalmıştır.

Madencilerin mavi gömleklerinin sol cebinde takılı tükenmez kalemleri vardır. O kalem için en istenmeyen tükeniş, sigara paketinin üstüne, elveda şiirini ya da son vedasını yazmasıdır. Bu kimsenin aklına getirmek istemediği ama her gece rüyalarında yazdığı bir nottur. Adam aylar boyu rüyasında düşünür, “Son notu kime yazacağım?” diye. “Babam zaten madende kaldı mezarı yok, anama mı, karıma mı, oğluma mı yazsam? Bilemedim ki. Hanıma kırgınım geçen anama yaptığından sonra. Oğlan da tutturdu yazar olacağım, edebiyat öğretmeni olacağım diye. Ona zaten hepten bozuğum. Aman canım hepsinin adını yazarım işte. Acaba ölüm anında insanın ne kadar vakti kalır ki? Suna’yı istediğimde babası madencisin sen diye vermediydi... Suna’ya gizli bir not yazsam mı ki? Tövbe de be Ömer Ali, askerlik çağına gelmiş oğlun var senin, tövbe tövbe...” Bu rüyayı sevgilisi olan daha renkli, nişanlısı olan daha farklı, evli olan bambaşka görür... Ömer Ali işte yıllarca bunu düşündü. Rüyasında düşündü, kahvede düşündü. O her daim hüznünlüydü. Daraldığı hemen anlaşılır, çünkü yanakları kıpkızıl olurdu. Durduk yerde ter basar, aklına gençliği, babası, çocuğu gelirdi. Yumruğunu sıkarak otururdu. Arkadaşları onu böyle kızarmış, yumruk sikkını görünce, “Nolüye ulen sene durduk yerden?” der, dalga geçerlerdi. Bozular, “Yerin yedi kat dibine insem de şunların ilişmelerinden bir kurtulsam!” diye kendi kendine kızardı. Amcasını kahvede gördüğünde yine babası aklına düşerdi. Amcası da madenciydi, hem de babasının ikizi. O zamanki vardiya müdürü bu iki kardeşi aynı vardiyaya koymazmış. “Bu adamlar aynı gün doğmuşlar, garipler aynı gün ölmesinler, bir

kaza olur, yukarıda Allah var Őimdi, farklı saatlerde insanler ku-yuya” dermiŐ. Gün gećmiŐ korkulan olmuŐ, babasının vardiya-sında grizu patlaması gerćekleŐmiŐ. Babası yirmi iki yaŐında g-ćk altında kalmıŐ, bir mezarı bile olamamıŐ. Anası “Kök oldu onlar, sade kök...” derdi. Kocasının bir zamanlar ettikleri tütün yapraklarında tekrar yeryüzüne ćıkacađına inanırdı. Ah, o t-tn kokusu yok mu? Yaprakları el kadar el kadar, yumruk gibi topraktan fıŐkırın, önce yeŐil sonra limon sarısı tütünler. Koca-sıyla, gece gündüz demeden yorgunluk bilmeden ipe dizdikleri, ćuvaldızladıkları, düz ve kuru olan her yerde dizi dizi, güneŐ altında sararınca avuć ići avuć ići tütünler. Alınteri yasaklanır mıydı hić? Kim yasakladı niye yasakladı bilmezdi analar. Ama Ömer Ali'nin babası gelecekti bir günlük de olsa yeryüzüne. Ben lmedim dercesine yumruk gibi ćıkacaktı topraktan. Aćacaktı avuć ićini ićinde altın sarısı ttnlerle. Glecekti ćocuklarına ve karısına. Anası yle inanmıŐtı. Torununda kocasının gözlerini görürdü yaŐlı kadın. Ömer Ali, ođluna babasının adını koymuŐtu. Hasan'ın hayali edebiyat đretmeni olmaktı. Kćk yaŐlarından beri Őiirler yazıyordu. Ömer Ali kızırıyordu ođluna. “Ođlum sen büyüyünce mühendis ol. Maden mühendisi ol. Geć ocađın baŐına, giy beyaz gömlekleri, tak kırmızı kravatını. Baban gibi olma, inme yerin yedi kat altına. Katlarda mühendis ol. Bak o zaman istediđin kız da aŐık olur sana.” Hasan gülerdi, “Yok baba, ben Őair olacađım” derdi. Babaannesi bilmezdi Őair ne de-mek, yazar ne demek? “Torunum istediđini olsun” derdi. “Ama Őair olduktan sonra senin büyükŐehirlerde tanıdıđın olur ođul, unutma köyün yolunu da yaptır” da derdi. Bir gün mer Ali ćok kızdı ođluna, “Vallahi Őair olursan, mühendis olmazsan hakkı-mı helal etmem sana, bilesin!” dedi. Kestirip attı. Rengi kızıla

döndü, yine sıktı yumruklarını, “Yerin yedi kat dibine insem de şunların çalımından bir kurtulsam!” dedi.

Pablo Neruda'nın madencilere şiir yazdığı şehirlerde, kuyuların dibinde kaçış odaları vardı. San Jose'de otuz üç kişi orada altmış dokuz gün beklemişlerdi. Kimi Neruda kimi Nâzım okumuştı altmış dokuz gün ve gece. Ezgiler, şiirler, öyküler yankılanmıştı yaşam odasının içinde. Yerin üstünde And Dağları'ndan Pasifik'e bilmediğimiz zafer türküleri söylenmişti. Ömer Ali'nin altmış dokuz günü yoktu belki ama altı saniye doksan koca salisesi vardı... Ve umutla yazdı tek dizelik şiirini. Yazdığı şiir dünyanın en hızlı ve en anlamlı şiiri olmalıydı. Şilili madencileri on hafta sonra ilk defa güneşe çıkarmışlardı. Ve onlar ömürlerinde ilk defa gökyüzünün bu kadar onlardan uzak, bu kadar geniş, bu kadar mavi olduğuna şaşarak kımıldamadan durmuşlardı. Sonra hepsi beraber saygıyla toprağa oturup sırtlarını duvara dayadılar. O anda, onlar için ne düşmek dalgalara, ne kavga ne hürriyet, ne düşmek dalgalara, ne hürriyet ne kadınları vardı. Toprak, güneş ve onların hepsi, tüm Şili bahtiyardı. Nâzım Hikmet de böyle dememiş miydi?

Nâzım Hikmet'in şiir yazdığı maden şehirlerinde, kuyuların dibinde kan kardeşlikten öte yeraltı kardeşliği vardır. Onlar tıpkı kaderdaşlar gibi “kader-taşlardır” da. Kardeşler kaçmamak üzere yemin etmişler ve sokulmuşlardır birbirlerine... Ne kaçış odaları ne de yaşam odaları vardır. Gömleklerinin sol ceplerinde, o da kaldıysa son sigaralar içilir. Son sözler yazılır sigara paketinin üstüne. Toprak, onur ve yaşam onlara uzaktan seslenir. Yerin üstünde bir ağıt çoktan yakılmıştır. Önce Pasifik'in kıyısından bir gözyaşı gibi düşen ülkenin türküsü duyulur. Gözyaşları Şili'den Akdenize düşer, sonra Soma'dan Zonguldak

ve Bartın'a. Kızların elleri analarının yüzlerinde bırakılmış. Yerin altında oğlunun başı babasının göğsünde unutulmuş gibi, uyuyorlardır. Somalı madencileri iki gün sonra ilk defa güneşe çıkarmışlardı. Onlar ölmediler yok, ateş fitilleri gibi, dimdik ayakta, barut ortasındalardı. Analar, onlar da ayakta. Tütün içindeler, onlar, yücelerden yüce dururlar: Dünyayı doruktan seyreden bir öğle güneşi gibi. Ey can evinden vurulmuş, toz du-man olmuş bacılar! İnanın oğullarınıza. Kök oldu onlar. Sade kök: Kan suratlı, taşlar altında. Karışmadı toprağa, dağılmış kemikçikleri. Ağızları ısırır hâlâ kuru barutu. Ve demir bir okyanus gibi, titreşirler hâlâ. Ben ölmedim der yumrukları, yukarı kalkık yumrukları, daha...

“Ölümün ve tasanın

Çemberinden geçmiş analar

Doğan ulu günün ortasına bakın

Bu topraktan güler ölüleriniz

Kalkık yumrukları titrer

Buğdayın üstünde

Bilesiniz...” demişti ya Pablo Neruda da.

On üç mayıs iki bin on dört tarihinde, Soma'daki patlamadan iki gün sonra, cenazeler teslim alınırken, insanların gözü sedyelerin birine takıldı. Sedyelerdeki yüzleri örtülü onlarca cenaze ambulanslara taşınıyordu. Çoğunun elleri, parmakları açık boşlukta sallanıyor ya da vücutlarına yapıştırılmış örtülere sarılmışlardı. O kar beyazı sedyede ise sağ elini sıkın bir yumruk yapmış, diğer eli göğsünün üstünde bir adam yatıyor ve avucunu açmamaya ant içmiş gibi duruyordu. Yakın bir zamanda öldüğü

çok belliydi, parmak araları sapsarı, kolları capcanlı duruyordu. Adamdan bir tütün kokusu geliyordu. Ağzı ısırarak, sıkılmış yumruğu bir balyoz gibi incek yer arıyordu sanırsın. Adamın elini saatler sonra adli tıp uzmanı makasla açabildi. Ömer Ali'nin avuç içinde, sigara kâğıdının üstünde mavi tükenmez ile “Oğlum hakkını helal et” yazıyordu.

Tütün fidanları...

Şirinyer Hayal Sineması

Gri renkleri dönüştürebilen gözlerin vardı. Cansız renkli bir şal, senin boynunda güller açardı. Beraber baktığımızda o sonbaharı anlatan yağlıboya tablo papatyaya kokardı. Birlikte tuttuğumuz o renksiz kumbalığı, nergis çiçekleri dolu masanda tadından yenmezdi. Nergislerin deniz koktuğunu senin nefesinden anlardım. Köhne mahallenin sokakları seninle ıslıl ıslıl, kalp kalbe karşı ve sıcacık olurdu. Seninle yaşadığımız o silik, gri hatıraları gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. O siyah beyaz günler, eski bir Türk filmi havasında, bir açık hava sineması tadında. Senin gözlerinle, sonradan renklendirilmiş. O güzel bakışların; griyi tonlarına bölen, ondan yeni renkler çıkaran, yıldızların tozunu çarpan, denizden ay toplatan yakamoz bakışların.

Seni ilk defa yedi sekiz yaşlarımda hayal etmiş, insanların hayallerinin beyaz bir perdeye sığabileceğini o zamanlarda öğrenmiştim. Gözlerin evin önünden akşamki filmin tabelasını taşıyan kamyonet gibi geçirdi. Önce gözlerini görürdük afişte, bizde şimşek hemen çakar, hoparlörden filmin müziği sonradan gelirdi. Gözlerinin, şarkının, kamyonetin arkasında koşan âşık